

Bryssel 12.4.2017
COM(2017) 211 final

KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE

Lasten suojele muuttoliikkeen yhteydessä

{SWD(2017) 129 final}

1. JOHDANTO

Euroopan unioniin saapuvien maahantulijoiden joukossa olevien lasten määrä on viime vuosina kasvanut jyrkästi. Monet lapsista tulevat ilman huoltajaa. Vuosina 2015 ja 2016 noin 30 prosenttia Euroopan unionin turvapaikanhakijoista oli lapsia.¹ Turvapaikkaa hakevien lasten kokonaismäärä on kuusinkertaistunut viimeksi kuluneiden kuuden vuoden aikana.²

Tilastojen taustalla ovat yksittäiset lapset, jotka joutuvat kohtamaan monenlaisia muuttoliikkeeseen liittyviä, usein traumaattisia tilanteita. Maahantulijalapsen lapset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa, sillä he ovat alaikäisiä, kaukana kotoaan ja usein erossa vanhemmistaan ja hoitajistaan. Tämän vuoksi he tarvitsevat asianmukaista erityissuojelua.

Sekä tytöt että pojat ovat muuttoliikkeen yhteydessä alttiina vaaroille, ja he ovat usein kokeneet äärimmäistä väkivaltaa tai joutuneet hyväksikäytön, ihmiskaupan tai fyysisen tai henkisen väkivallan tai seksuaalisen hyväksikäytön uhreiksi ennen saapumistaan EU:n alueelle tai EU:n alueelle saavuttuaan. He voivat olla vaarassa syrjäytyä ja ajautua rikolliseen toimintaan tai olla alttiina radikalisoitumiselle. Lapset voivat kadota tai joutua eroon perheistään. Tyttöjä uhkaa erityisesti pakkoavioliitto, sillä perheiden tilanne on usein vaikea tai perheet haluavat suojella tyttöjä seksuaaliselta väkivallalta. Vaarat kasvavat, kun lapset matkustavat yksin tai joutuvat olemaan samoissa ahtaissa tiloissa heille vieraiden aikuisten kanssa.

Lasten suojelemisessa on ensisijaisesti kyse ihmisoikeuksien, ihmisarvon ja solidaarisuuden kaltaisten eurooppalaisten arvojen kunnioittamisesta. Siinä on kyse myös Euroopan unionin oikeuden täytäntöönpanosta ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan ja lapsen oikeuksia ja ihmisoikeuksia koskevan kansainvälisen oikeuden noudattamisesta. Tämän vuoksi kaikkien maahantulijalasten suojelu maahantulon kaikissa vaiheissa heidän asemastaan riippumatta kuuluu unionin ensisijaisiin tavoitteisiin.

Euroopan unioni on yhdessä jäsenvaltioidensa kanssa toiminut näiden lasten suojelemiseksi jo monien vuosien ajan. EU:n nykyinen toimintapolitiikka ja lainsäädäntö tarjoavat hyvät puitteet maahantulijalasten oikeuksien suojelulle. Ne kattavat kaikki suojelun osa-alueet, kuten vastaanotto-olosuhteet, hakemusten käsittelyn ja kotouttamisen. **Ilman huoltajaa olevia alaikäisiä koskevalla toimintasuunnitelmalla (2010–2014)**³ on ollut ratkaiseva merkitys ilman huoltajaa olevien maahantulijalasten suojelutarpeiden esille tuomisessa ja suojeluun liittyvien toimenpiteiden edistämisessä.⁴ Viimeksi maahantulijalasten suojelua on käsitelty Euroopan muuttoliikeagendassa⁵ ja sen toteuttamisesta tiedonannon muodossa laaditussa tilannekatsauksessa⁶. Komission suosituksessa ”Investoidaan lapsiin – murretaan huono-osaisuuden kierre” annetaan ohjeistusta yleisistä ja kohdennetuista toimenpiteistä, joilla voidaan vähentää lasten köyhyyttä ja lisätä heidän

¹ ”Maahantulijalapsella” tai ”lapsella” tarkoitetaan tässä asiakirjassa kaikkia sellaisia lapsia (alle 18-vuotiaita henkilöitä), jotka ovat jonkin kolmannen maan kansalaisia ja jotka ovat joutuneet lähtemään kotiseudultaan tai tulevat maahantulijoina EU:hun ja siirtyvät EU:n sisällä perheensä (myös suurperheensä) kanssa, jonkin muun henkilön kuin perheenjäsenen kanssa (perheestään eroon joutuneet lapset) tai yksin, siitä riippumatta, hakevatko he turvapaikkaa. ”Perheestään eroon joutunut lapsi” määritellään tässä tiedonannossa YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentissa nro 6 olevan 8 kohdan mukaisesti.

² <http://ec.europa.eu/eurostat/web/asylum-and-managed-migration/data/database>

³ KOM(2010) 213 lopullinen.

⁴ Tämän tiedonannon yhteydessä esitetään myös komission yksiköiden valmisteluasiakirja SWD(2017)129, jossa raportoidaan toimintasuunnitelman toteuttamisesta vuodesta 2012 alkaen.

⁵ COM(2015) 240 final.

⁶ COM(2016) 85 final.

hyvinvointiaan.⁷ Tämän vuoksi jäsenvaltioissa on jo paljon maahantulijalasten suojeluun liittyvää tietämystä ja siihen liittyviä hyviä käytäntöjä.

Viimeaikainen maahantulijalasten määrän jyrkkä kasvu on jäsenvaltioiden noudattamista hyvistä käytännöistä ja niiden saavuttamasta edistyksestä huolimatta aiheuttanut painetta kansallisille järjestelmille ja viranomaisille ja paljastanut puutteita ja heikkouksia kaikkiin ryhmiin kuuluvien maahantulijalasten suojelussa. Komission 28.–30. marraskuuta 2016 järjestämässä **10. vuotuisessa lapsen oikeuksia koskevassa eurooppalaisessa foorumissa**⁸, jossa käsiteltiin maahantulijalasten suojelua, valtiosta riippumattomien järjestöjen ja kansainvälisten järjestöjen edustajien kanssa järjestetyissä erityiskysymyksiä käsitelleissä keskustelutilaisuuksissa sekä 26.–27. tammikuuta 2017 pidetyssä muuttoliikkeeseen liittyviä lasten katoamisia käsitelleessä *Lost in Migration* -konferenssissa⁹ korostettiin, että maahantulijalasten suojelun parantamiseksi tarvitaan kohdennettuja toimia. Myös Euroopan neuvostossa muuttoliikkeestä ja pakolaisista vastaavan pääsihteerin erityisedustajan 23. maaliskuuta 2017 laatimassa raportissa tuotiin esille maahantulijalasten Euroopassa kohtaamat suurimmat ongelmat.¹⁰

Koska Eurooppaan saapuu maahantulijoina yhä enemmän lapsia ja koska tämä aiheuttaa jatkuvasti kasvavia paineita muuttoliikkeen hallinnasta ja lasten suojelusta vastaaville kansallisille järjestelmille, tässä tiedonannossa esitetään toimia, jotka Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden olisi nyt toteutettava tai joiden toteuttamista niiden olisi nyt parannettava, mahdollisesti yhteistyössä kyseeseen tulevien EU:n virastojen (Euroopan raja- ja merivartioviraston, Euroopan turvapaikka-asioiden tukiviraston ja Euroopan unionin perusoikeusviraston) kanssa.

Tämä tiedonanto perustuu EU:n aloitteisiin, joilla on pyritty vastaamaan muuttoliikkeeseen liittyviin haasteisiin. Näihin kuuluvat myös ne lisäsuojaa tarjoavat toimet, joita on ehdotettu EU:n turvapaikkalainsäädännön uudistamisen¹¹, kotouttamista koskevan toimintasuunnitelman¹² sekä uudistettuun palauttamista koskevaan toimintaohjelmaan¹³ liitetyn palauttamista koskevan komission suosituksen¹⁴ yhteydessä. Tämän vuoksi tavoitteena on toteuttaa **joukko koordinoituja ja tehokkaita toimia**, joita tarvitaan Eurooppaan tulleiden lasten suojelussa olevien pakottavien puutteiden korjaamiseksi ja näiden lasten kipeästi tarvitseman suojelun tarjoamiseksi. Nämä toimet liittyvät muun muassa lasten henkilöllisyyden selvittämiseen, lasten vastaanottoon, menettelytakeiden tarjoamiseen sekä kestävien ratkaisujen löytämiseen. Lisäksi monialaisten toimien toteuttamista voidaan tehostaa nykyisestä muuttoliikkeen hallinnan kaikissa vaiheissa. Tämä tarkoittaa esimerkiksi EU:n rahoitustuen käytön parantamista ja sen parempaa kohdentamista, maahantulijalapsia koskevan tiedonkeruun parantamista sekä koulutuksen tarjoamista kaikille maahantulijalasten parissa työskenteleville. Nämä toimet sovitetaan yhteen Euroopan unionin yleisellä tasolla lasten suojelemiseksi toteuttamien toimien kanssa, myös lähtö- ja kauttakulkumaissa.

⁷ Komission suositus 2013/112/EU, annettu 20 päivänä helmikuuta 2013, ”Investoidaan lapsiin – murretaan huono-osaisuuden kierre” (EUVL L 59, 2.3.2013, s. 59).

⁸ http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=34456

⁹ http://lostinmigration.eu/Conclusions_Lost_in_Migration_Conference.pdf

¹⁰ <https://www.coe.int/en/web/portal/-/srsg-identifies-main-challenges-for-migrant-and-refugee-children-in-europe>

¹¹ Ks. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1620_fi.htm ja http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2433_fi.htm.

¹² COM(2016) 377 final.

¹³ COM(2017) 200 final.

¹⁴ C(2017) 1600 final.

Kaikkia näitä toimia olisi toteutettava osana **EU:n muuttoliikkeen hallinnassa noudattamaa kokonaisvaltaista lähestymistapaa**, ja niillä olisi varmistettava, että **maahantulijalapsia suojataan tehokkaasti**. Painopisteen olisi oltava rajat ylittävän yhteistyön tehostamisessa.¹⁵

Lapsen edun periaatteen on oltava etusijalla kaikissa lapsia koskevissa toimissa ja päätöksissä.

2. MUUTTOLIIKKEEN PERIMMÄISIIN SYIHIN PUUTTUMINEN JA LASTEN SUOJELEMINEN MUUTTOREITEILLÄ: EU:N ULKOISEN TOIMINNAN TEHOSTAMINEN

Maahantulijalasten suojelun lähtökohtana on niihin **perimmäisiin syihin** puuttuminen, joiden vuoksi monet lapset lähtevät vaaralliselle matkalleen kohti Eurooppaa. Käytännössä tämä tarkoittaa puuttumista väkivaltaisiin ja usein pitkittyneisiin konflikteihin, pakkomuuttoon, elintasoeroihin, taloudellisten mahdollisuuksien vähäisyyteen sekä peruspalvelujen puutteeseen. Tämä edellyttää pitkäaikaisia toimia köyhyyden ja puutteen poistamiseksi sekä yhdenmukaisen lastensuojelujärjestelmien kehittämiseksi kolmansissa maissa.¹⁶ Euroopan unioni ja sen jäsenvaltiot ovat tehostaneet pyrkimyksiään ulkoista politiikkaa koskevan kattavan kehyksen luomiseksi. Tavoitteena on lisätä yhteistyötä kumppanimaiden kanssa siten, että lastensuojelu otetaan osaksi kaikkea toimintaa maailmanlaajuisella, alueellisella ja kahdenvälisellä tasolla. Euroopan unioni on sitoutunut panemaan täytäntöön kestävän kehityksen toimintaohjelman Agenda 2030:n. Tässä toimintaohjelmassa vaaditaan, että kaikki lapset voivat kasvaa joutumatta kokemaan väkivaltaa tai hyväksikäyttöä, että kaikkien lasten oikeuksia suojataan ja että kaikki lapset pääsevät laadukkaan koulutuksen ja terveydenhuollon piiriin.

Vuonna 2015 annetussa **Vallettan huippukokouksen poliittisessa lausumassa ja siihen liittyvässä Vallettan toimintasuunnitelmassa**¹⁷ vaaditaan sääntöjenvastaisen muuttoliikkeen, laittoman maahantulon järjestämisen ja ihmiskaupan (etenkin nais- ja lapsikaupan) ehkäisemistä siten, että samalla puututaan sääntöjenvastaisen ja lähtijöille vaarallisen muuttoliikkeen perimmäisiin syihin. Vuonna 2016 hyväksytyn kumppanuuskehityksen¹⁸ ansiosta muuttoliikeasiat ovat nyt aiempaa kiinteämpi osa EU:n ulkoista politiikkaa. Tällä lähestymistavalla on tarkoitus puuttua muuttoliikkeen perimmäisiin syihin ja siirtää EU:n avun painopiste kehityksen tukemiseen.

Edellä kuvatun lähestymistavan täytäntöönpanemiseksi on jo käynnissä konkreettisia toimia, joissa keskitytään **tukemaan kumppanimaiden lastensuojelujärjestelmien kehittämistä** siten, että erityistä huomiota kiinnitetään ilman huoltajaa oleviin alaikäisiin. Tavoitteena on varmistaa, että lapset ovat turvassa muuttoreiteillä. Esimerkiksi muuttoliikkeen hallinnan parantamista koskevassa hankkeessa (46 miljoonaa euroa) pyritään parantamaan muuttoliikkeen hallintaa aluetasolla Afrikan sarvessa tarjoamalla erityissuojelua ilman huoltajaa oleville tai perheestään eroon joutuneille alaikäisille, jotka ovat joutuneet ihmiskauppaa ja -salakuljetusta harjoittavien verkostojen uhreiksi. Alueellisessa kehitys- ja suojeluohjelmassa, johon liittyviä hankkeita on käynnissä Etiopiassa (30 miljoonaa euroa), Keniassa (15 miljoonaa euroa), Somaliassa (50 miljoonaa euroa), Sudanissa (15 miljoonaa euroa) ja Ugandassa (20 miljoonaa euroa), kiinnitetään erityishuomiota ilman huoltajaa olevien alaikäisten suojeluun. Tavoitteena on löytää näyttöön perustuvia, innovatiivisia ja kestäviä kehittämis- ja suojelukeinoja, joilla voidaan tukea pakolaisia ja vastaanottavia yhteisöjä. Tällaisiin

¹⁵ Yhdenmukaisia lastensuojelujärjestelmiä koskevien kymmenen periaatteen mukaisesti: http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/2015_forum_roc_background_en.pdf.

¹⁶ Ks. komission tiedonanto ”Ihmisarvoinen elämä: apuriippuvuudesta omaehtoiseen selviytymiseen”, COM(2016)234 final.

¹⁷ <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/11/12-valletta-final-docs/>

¹⁸ COM(2016) 385 final.

keinoihin kuuluu muun muassa perusoikeuksien kunnioittamisen ja peruspalvelujen saannin turvaaminen. Länsi-Afrikassa tarjotaan tukea lähtö- ja kauttakulkumaille, jotta nämä voisivat lisätä lastensuojeluun liittyvää alueellista yhteistyötään. Tuki ohjataan lasten suojelua muuttoliikkeen yhteydessä varten perustetulle Länsi-Afrikan verkostolle, joka auttaa yhteisten suojelunormien ja kestävästä paluusta ja kotoutumista tukevien järjestelmien kehittämisessä. Alueella toteutetaan parhaillaan myös muita kohdennettuja toimia lapsikaupan mahdollisten uhrien auttamiseksi, esimerkiksi Mauritaniassa.

EU:hun vaarallisia reittejä pitkin sääntöjenvastaisesti tulevat ilman huoltajaa olevat lapset ovat vaarassa joutua lapsikaupan ja hyväksikäytön uhreiksi, ja myös heidän terveytensä ja jopa henkensä on matkalla uhattuna. Muuttoreiteillä oleviin lapsiin kohdistuvia vaaroja tuodaan nyt aiempaa laajemmin esille **tiedotuskampanjoilla**.

EU:n rahoittamien humanitaaristen toimien yhteydessä otetaan edelleen huomioon poikien ja tyttöjen erityistarpeet ja heidän haavoittuvuutensa ja varmistetaan, että heitä suojataan aikana, jonka he joutuvat oleskelemaan poissa kotiseudultaan. Ilman huoltajaa oleville alaikäisille annetaan tukea tilanteen mukaan sekä lähtömaassa että muuttoreitin varrella olevissa maissa. Tuki kattaa muun muassa väkivallan (myös seksuaalisen väkivallan) ehkäisemisen ja siihen puuttumisen, tapausten käsittelyn, kadonneiden henkilöasiakirjojen rekisteröinnin ja korvaamisen, perheenjäsenten jäljittämisen ja yhteen saattamisen, psykososiaalisen tuen, tiedotuksen, koulutuksen ja hätämajoituksen.¹⁹ Esimerkiksi Etelä-Sudanissa YK:n lastenavun rahasto Unicef on toteuttanut toimia lasten suojelemiseksi. Niiden tarkoituksena on ollut muun muassa ehkäistä perheestä erilleen joutumista ja auttaa perheestään erille joutuneita, jäljittää ja saattaa yhteen perheenjäseniä, tarjota psykososiaalista tukea, tiedottaa miinojen riskeistä ja antaa muunlaista ihmishenkien pelastamiseen tähtäävää ennaltaehkäisevää valistusta sekä vapauttaa asevoimien tai aseellisten ryhmien värväämiä lapsia ja auttaa heitä sopeutumaan uudelleen yhteiskuntaan. Irakissa Pelastakaa Lapset -järjestö antaa välitöntä ihmishenkien pelastamiseen tähtäävää tukea Mosulin kriisistä kärsiville lapsille ja heidän perheilleen ja pyrkii parantamaan laadukkaan ja osallistavan koulutuksen sekä lastensuojelupalvelujen tarjontaa auttaakseen maan sisäisiä pakolaisia sekä vastaanottavissa yhteisöissä olevia poikia ja tyttöjä. Afganistanissa Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö tarjoaa humanitaarista suojelua paperittomille ilman huoltajaa oleville afganistanilaisille alaikäisille, jotka ovat haavoittuvassa asemassa.

Vastatakseen Syyrian kriisiin ja siihen, että kriisin vaikutuksista Syyrian sisällä ja sen ulkopuolella kärsivistä puolet on lapsia, komissio on toteuttanut toimia saavuttaakseen Lontoon konferenssissa²⁰ asetetun tavoitteen, jonka mukaan **kaikki pakolaislapset olisi saatava koulutuksen piiriin**. Toimiin, joilla pyritään varmistamaan, että Syyrian kriisin vuoksi kotiseudultaan lähtemään joutuneet lapset pääsevät koulutuksen piiriin, on myönnetty tukea yli 700 miljoonaa euroa. Tuki annetaan joko Turkin-pakolaisavun koordinoitavalle tai EU:n Syyria-erityisrahaston kautta koko alueella. Osalla näistä toimista pyritään helpottamaan pääsyä laadukkaaseen korkea-asteen koulutukseen myöntämällä apurahoja haavoittuvassa asemassa oleville, Syyrian sisällä siirtymään joutuneille opiskelijoille ja Syyrian pakolaisille. Nämä toimet toteutetaan osana Unicefin kanssa perustettua alueellista koulutuskumppanuutta, joka kattaa Libanonin, Turkin ja Jordanian, sekä yhteistyössä SPARK-järjestön, Saksan ja Jordanian perustaman yhteisen yliopiston, British Councilin, Deutscher Akademischer Austauschdienstin, Nuffic-järjestön, Expertise France -viraston ja YK:n pakolaisasiain päävaltuutetun viraston kanssa. Brysselissä 4. ja 5. huhtikuuta järjestetyssä Supporting

¹⁹ Ks. SWD(2016) 183 final, ”Humanitarian Protection: Improving protection outcomes to reduce risks for people in humanitarian crises”.

²⁰ Ks. konferenssissa annettu julistus <https://www.supportingsyria2016.com/news/co-hosts-declaration-of-the-supporting-syria-and-the-region-conference-london-2016/>.

the future of Syria -konferenssissa²¹ komissio ilmoitti konferenssin muiden osanottajien tavoin jatkavansa tätä työtä, jotta voitaisiin varmistaa, ettei Syyriassa ja sen lähialueilla menetetä kokonaista sukupolvea ja että kaikki vastaanottavissa yhteisöissä olevat pakolaislapset ja haavoittuvassa asemassa olevat lapset saadaan laadukkaaseen koulutuksen piiriin siten, että tytöillä ja pojilla on yhtäläiset koulunkäyntimahdollisuudet.

Lapsen oikeuksien edistämiseksi ja suojaamiseksi annetuissa, jokin aika sitten uudistetuissa **EU:n suuntaviivoissa**²² vahvistetaan EU:n sitoumus edistää ja suojata lapsen oikeuksien jakamattomuutta suhteissaan kolmansiin maihin, myös suhteissaan lähtö- ja kauttakulkumaihin. Suuntaviivoissa annetaan EU:n toimielinten henkilöstölle ja jäsenvaltioille ohjeita siitä, miten järjestelmiä parantamalla voidaan varmistaa, että kaikkien lasten oikeuksia suojataan. Neuvosto korosti 3. huhtikuuta 2017 antamissaan päätelmissä²³, että Euroopan unioni **osallistuu edelleen aktiivisesti prosesseihin, joiden tuloksena laaditaan pakolaisia ja muuttoliikettä koskevia Global Compact -aloitteita**. Päätelmät ovat jatkoa pakolaisista ja muuttajista syyskuussa 2016 annettuun New Yorkin julkilausumaan²⁴. Tässä yhteydessä neuvosto vahvisti lapsen oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen ja sen valinnaisten pöytäkirjojen mukaisesti, että kaikkia pakolais- ja maahantulijalapsia olisi suojeltava heidän asemastaan riippumatta ja että etusijalle olisi aina asetettava lapsen etu, myös silloin kun on kyse ilman huoltajaa olevista tai perheestään eroon joutuneista lapsista..

Keskeiset toimet:

Komission ja jäsenvaltioiden olisi

- asetettava etusijalle toimet, joilla pyritään parantamaan lastensuojelujärjestelmiä muuttoreiteillä, myös Valletan huippukokouksen poliittisen lausuman, siihen liittyvän toimintasuunnitelman sekä kumppanuuskehityksen täytäntöönpanon yhteydessä ja osana kehitysyhteistyötä;
- tuettava kumppanimaita, jotta nämä voisivat kehittää tehokkaita lastensuojelujärjestelmiä ja väestörekistereitä ja tehdä lastensuojeluun liittyvää rajat ylittävää yhteistyötä;
- tuettava hankkeita, joiden tarkoituksena on suojella ilman huoltajaa olevia lapsia muuttoreiteillä kolmansissa maissa ja etenkin ehkäistä lapsikauppaa ja lasten salakuljetusta;
- pantava täytäntöön lapsen oikeuksien edistämisestä ja suojaamisesta annetut EU:n suuntaviivat.

3. NOPEA JA KATTAVA HENKILÖLLISYYDEN SELVITTÄMINEN JA SUOJELU

Lapsen **henkilöllisyys** olisi aina **selvitettävä** hänen saavuttuaan Euroopan unioniin, ja lapsi olisi **merkittävä rekisteriin lapsena**. Rekisteröinnissä olisi kirjattava samat tiedot kaikkialla Euroopan unionissa (esimerkiksi tieto siitä, onko lapsi ilman huoltajaa, erossa perheestään vai matkustaako hän perheensä kanssa, sekä tiedot lapsen kansalaisuudesta/kansalaisuudettomuudesta, iästä ja sukupuolesta). Lapset olisi asetettava etusijalle kaikissa rajanylitykseen liittyvissä menettelyissä, ja lasten olisi saatava riittävästi tukea erikoistuneelta henkilökunnalta henkilöllisyytensä selvittämisen ja rekisteröintinsä yhteydessä. Henkilökunnan olisi sormenjälkiä ottaessaan ja biometrisiä tietoja

²¹ Ks. konferenssissa annettu julistus <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/04/05-syria-conference-co-chairs-declaration/>.

²² EU:n suuntaviivat lapsen oikeuksien edistämiseksi ja suojaamiseksi, 7. maaliskuuta 2017, 6846/17. https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/22017/guidelines-promotion-and-protection-rights-child_en

²³ Neuvoston päätelmät lapsen oikeuksien edistämisestä ja suojelusta, 3. huhtikuuta 2017, 7775/17.

²⁴ New Yorkin julkilausuma pakolaisista ja muuttajista, A/71/L.1*, 13. syyskuuta 2016.

kerätessään noudatettava lapsiystävällisiä menettelyjä, joissa otetaan huomioon lapsen sukupuoli. Lapsen haavoittuvuus ja hänen suojeluunsa liittyvät erityistarpeet, myös terveydenhoidon tarve, olisi arvioitava nykyistä paremmin järjestelmällisesti ja yksilöllisesti.

Lapset ja etenkin ilman huoltajaa olevat lapset ovat yhä suuremmassa vaarassa joutua **hyväksikäytön ja lapsikaupan**²⁵ uhreiksi. He ovat erityisen haavoittuvassa asemassa oleva ihmiskauppiaiden kohderyhmä, ja riski joutua ihmiskaupan uhriksi on moninkertaistunut EU:hun tulevien lasten määrän kasvun myötä. Lisäksi olisi kiinnitettävä erityistä huomiota sellaisten tyttöjen ja poikien tarpeisiin, jotka ovat saattaneet joutua seksuaalisen tai sukupuoleen perustuvan väkivallan uhreiksi. Lapsia ei kuitenkaan aina saateta lainkaan tai riittävän nopeasti kansallisten lastensuojelujärjestelmien tai ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmien piiriin. Jos lapsella ei ole minkään maan kansalaisuutta esimerkiksi sen vuoksi, että hänen vanhempansa eivät ole minkään valtion kansalaisia, tai sen vuoksi, että hänen äitinsä kansalaisuusvaltion kansalaisuuslainsäädäntö on sukupuolen perusteella syrjivää, hänen henkilöllisyytensä selvittäminen saattaa olla vaikeaa ja tämä voi viivästyttää hänen asemansa määrittämistä Euroopan unionissa.

Lastensuojelusta vastaavan henkilön olisi sen vuoksi oltava läsnä jo henkilöllisyyden selvittämisen ja rekisteröinnin varhaisvaiheessa. Muiden jäsenvaltioiden olisi tarvittaessa tuettava etulinjassa olevia jäsenvaltioita antamalla asiantuntijoita EU:n virastojen käyttöön. Järjestelykeskuksissa on kiireellisesti tarpeen ottaa lastensuojelu osaksi toimintaa nimittämällä jokaiseen järjestelykeskukseen lastensuojeluvastaava eli lastensuojelusta vastuussa oleva henkilö, joka vastaa kaikista lapsiin liittyvistä asioista siitä riippumatta, hakeeko lapsi kansainvälistä suojelua.

Perheenjäsenten jäljittämiseen ja perheiden yhdistämiseen tähtääviä rajat ylittäviä menettelyjä ei aina toteuteta, tai ne pitkittyvät tai käynnistetään liian myöhään. Tämä pätee myös lähtö- ja kauttakulkumaihin. Näiden menettelyjen olisi oltava yksinkertaisempia ja nopeampia kaikkien lasten tapauksessa siitä riippumatta, hakevatko he kansainvälistä suojelua (ja kuuluvat näin Dublinin asetuksen mukaisten siirtojen piiriin)²⁶ vai kuuluvatko he perheenyhdistämistä koskevan direktiivin²⁷ soveltamisalaan. Lisäksi olisi tarkistettava aikuisten mukana matkustavien perheestään eroon joutuneiden lasten perhesiteet ennen kuin heidät ohjataan eteenpäin tai ennen kuin lapsen etujen valvonta annetaan mukana olevalle aikuiselle.

Kadonneilla maahantulijalapsilla on samat oikeudet saada suojelua kuin jäsenvaltioiden kadonneilla lapsilla. Jotta lasten katoamisiin voitaisiin puuttua, on otettava käyttöön tehokkaita torjuntamekanismeja ja katoamistilanteissa toteutettavia tehokkaita toimenpiteitä. Katoamisten ehkäisemiseksi missä tahansa Euroopan unionin alueella löydettyjen kadoksissa olleiden lasten henkilöllisyys on selvitettävä viipymättä ja lapset on rekisteröitävä ja saatettava lastensuojeluviranomaisten huostaan.

Käytössä on lisäksi oltava menettelyjä, joiden avulla voidaan **järjestelmällisesti raportoida tapauksista**, joissa ilman huoltajaa oleva lapsi on kadonnut, ja **puuttua** tällaisiin tapauksiin²⁸. Etenkin vastaanottokeskusten johtajien ja muiden lapsista huolehtivien henkilöiden olisi ilmoitettava kaikista lasten katoamistapauksista poliisille. Tarvittaessa on käytettävä kadonneita lapsia koskevia vihjepuhelimia (joihin voi kaikissa jäsenvaltioissa soittaa valitsemalla 116 000) ja kansallisia

²⁵ Ks. COM(2016) 267 final.

²⁶ Asetus (EU) N:o 604/2013, kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelystä vastuussa olevan jäsenvaltion määrittämisperusteiden ja -menettelyjen vahvistamisesta (EUVL L 180, 29.6.2013, s. 31–59).

²⁷ Direktiivi 2003/86/EY oikeudesta perheenyhdistämiseen (EUVL L 251, 3.10.2003, s. 12–18).

²⁸ Ks. esimerkiksi kokonaisvaltainen lähestymistapa, jota Ruotsi noudattaa ilman huoltajaa olevien kadonneiden lasten tapauksessa (kansallinen kartoitus/analysointi/seurantatoimenpiteet).
<http://www.lansstyrelsen.se/Stockholm/Sv/manniska-och-samhalle/manskliga-rattigheter/ensamkommande-barn-som-forsvinner/Sidor/mapping-analysis-follow-up-on-missing-unaccompanied-minors-in-sweden.aspx>.

hälytysmekanismeja. Poliisin olisi kirjattava kaikki ilman huoltajaa olevien lasten katoamistapaukset ja syötettävä kadonnutta lasta koskeva kuulutus Schengenin tietojärjestelmään (SIS) sekä oltava yhteydessä kansalliseen SIRENE-toimistoon. Jäsenvaltioiden olisi lisäksi pyydettävä vastaavan, kadonnutta henkilöä koskevan Interpolin kuulutuksen²⁹ antamista, johon osallistuu tarvittaessa myös Europol. Lasten katoamisten esille tuomiseksi voidaan myös järjestää tiedotuskampanjoita julkisilla paikoilla.

Jokin aika sitten ehdotettuun SIS-järjestelmän uudistukseen sisältyy ehdotus, jonka mukaan SIS-järjestelmässä olevaan, kadonnutta lasta koskevaan kuulutukseen lisätään luokitus, jossa ilmoitetaan katoamisolosuhteet, jos ne ovat tiedossa, sekä se, että lapsi on ilman huoltajaa ja/tai lapsikaupan uhri³⁰. SIS-järjestelmässä kehitetään parhaillaan sormenjälkien automaattista tunnistusjärjestelmää. Sen ansiosta SIS-hakuja voidaan tehdä sormenjälkien perusteella ja suojelun tarpeessa olevat lapset tunnistaa entistä luotettavammin. Kadonneiden lasten jäljittämistä voi myös helpottaa tarkistetussa Eurodac-asetuksessa ehdotettu säännös, jonka mukaan sormenjälkien ja kasvokuvien ottamiselle asetettu ikäraja alennetaan 14:stä kuuteen vuoteen.³¹ Lisäksi tulevilla rajanylitystietojärjestelmällä³² voidaan osaltaan helpottaa sellaisten lasten löytymistä ja henkilöllisyyden selvittämistä, jotka ovat Euroopassa kadonneita kolmannen maan kansalaisia.

Keskeiset toimet:

Vuodesta 2017 alkaen jäsenvaltioiden olisi komission ja EU:n virastojen tuella

- kerättävä ja vaihdettava vertailukelpoisia tietoja helpottaakseen kadonneiden lasten rajat ylittävää jäljittämistä ja perhesiteiden tarkistamista;
- noudatettava sormenjalkia otettaessa ja biometrisiä tietoja kerätessä lapsiystävällisiä menettelyjä, joissa otetaan huomioon lapsen sukupuoli;
- varmistettava, että henkilöllisyyttä selvitetessä ja lasta rekisteröitäessä läsnä on heti alkuvaiheesta lähtien lastensuojelusta vastaava henkilö ja että jokaiseen järjestelykeskukseen nimitetään lastensuojeluvastaava;
- otettava käyttöön tarvittavat menettelyt, joiden avulla voidaan järjestelmällisesti raportoida kaikista tapauksista, joissa ilman huoltajaa oleva lapsi on kadonnut, ja puuttua tällaisiin tapauksiin.

4. ASIANMUKAISTEN VASTAANOTTO-OLOSUHTEIDEN TARJOAMINEN EUROOPAN UNIONISSA

Maahantulijalasten vastaanotto-olosuhteisiin kuuluu paitsi turvallisen ja asianmukaisen majoituksen tarjoaminen myös kaikkien tarvittavien tukipalvelujen tarjoaminen lapsen edun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi. Tällaisia palveluja ovat muun muassa puolueeton edustus, pääsy koulutuksen, terveydenhuollon ja psykososiaalisen tuen piiriin, vapaa-ajanviettomahdollisuudet sekä kotoutumiseen liittyvät toimenpiteet.

Vastaanottopalvelut eivät aina vastaa lasten tarpeita, eikä henkilökunnalla aina ole lasten parissa työskentelyyn tarvittavaa koulutusta tai pätevyyttä. Kaikissa vastaanottotiloissa ei ole vielä käytössä asianmukaisia toimenpiteitä lasten suojelemiseksi ja heidän turvallisuutensa varmistamiseksi. Yksilöllisten tarpeiden arviointi on riittämätöntä tai sitä ei tehdä lainkaan, jolloin kunkin lapsen

²⁹ Tässä yhteydessä on kiinnitettävä riittävästi huomiota hakijoiden suojaamiseen, jotta kansainvälistä suojelua hakevia tai heidän perheitään ei asetettaisi tilanteeseen, jossa on vaarana, että kolmansissa maissa olevat toimijat vahingoittavat heitä vakavasti.

³⁰ COM(2016) 883 final.

³¹ COM(2016) 272 final.

³² COM(2016) 194 final.

yksilölliset tarpeet huomioon ottavia ratkaisuja ei voida toteuttaa. Ilman huoltajaa olevia lapsia on viime vuosina sijoitettu yhä enemmän perhemäisiin yhteisöihin tai sijaisperheisiin. Tämä on osoittautunut hyvin toimivaksi järjestelyksi, mutta sitä ei edelleenkään käytetä riittävästi. Traumatisoituneet lapset ja perheet tarvitsevat psykologista tukea, ja sellaisille tytöille ja pojille, jotka ovat saattaneet joutua seksuaalisen tai sukupuoleen perustuvan väkivallan uhreiksi, olisi tarjottava erityispalveluja, joiden ansiosta he pääsevät seksuaali- ja lisääntymisterveydenhuollon piiriin. Erilaiset esteet voivat vaikeuttaa yhteisöissä elävien lasten pääsyä terveydenhuollon ja koulutuksen piiriin. Lapset eivät välttämättä pääse heti koulutuksen piiriin, vaikka tämä on lapsen oikeuksista tehdyn Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen mukaan yksi heidän ihmisoikeuksistaan ja ratkaisevan tärkeää heidän tulevaisuutensa ja hyvinvointinsa turvaamiseksi.

Vastatakseen näihin haasteisiin komissio asettaa edelleen etusijalle sen, että lapsille tarjotaan turvallinen pääsy viralliseen ja epäviralliseen koulutukseen, jotta koulutuksen keskeytymisjakso jäisi lyhyeksi.³³ Lapsia vastaanotettaessa on kaikin tavoin pyrittävä varmistamaan, että heille on tarjolla heidän tarpeitaan vastaavat turvalliset vastaanotto-olosuhteet. Soveltuvia vaihtoehtoja ovat etenkin ilman huoltajaa olevien lasten tapauksessa sijoittaminen aikuisten sukulaisten luokse tai sijaisperheeseen tai sellaiseen vastaanottokeskukseen, jossa lasten tarpeet on otettu huomioon, tai muuhun soveltuvaan majoitukseen, kuten tarkkaan valvottuihin avoimiin vastaanottokeskuksiin, jotka on suunniteltu siten, että lasten turvallisuus voidaan varmistaa. Vanhempien lasten tapauksessa vaihtoehtona on myös itsenäinen asuminen pienyhteisössä.³⁴ Tässä yhteydessä voidaan soveltaa normeja, jotka on esitetty Yhdistyneiden kansakuntien suuntaviivoissa lasten vaihtoehtoisesta hoidosta³⁵.

Lapsia on toisinaan majoitettu suljettuihin keskuksiin, koska tarjolla ei ole ollut soveltuvia vastaanottotiloja. Koska **hallinnollinen säilöönotto vaikuttaa lapsiin kielteisesti**, sitä olisi EU:n lainsäädännön mukaisesti käytettävä viimeisenä vaihtoehtona ainoastaan poikkeustilanteissa, joissa se on ehdottoman välttämätöntä. Lisäsi säilöönoton olisi oltava mahdollisimman lyhytaikainen eikä säilöön otettua lasta saisi koskaan majoittaa vankilaan.

Silloin kun säilöönnotolle on perusteita, on kaikin mahdollisin tavoin pyrittävä varmistamaan, että maahantulijalasten hallinnolliselle säilöönnotolle on tarjolla toteuttamiskelpoisia vaihtoehtoja.³⁶ Tämän varmistamiseksi voidaan käyttää myös EU:n rahoitustukea. Säilöönnotolle vaihtoehtoisien järjestelyjen edistäminen on pääaiheena yhdennessätoista lasten oikeuksia käsittelevässä foorumissa (marraskuussa 2017).

Kansallisella tasolla perustettavilla **tehokkailla valvontajärjestelmillä** voidaan osaltaan edistää sitä, että vastaanottokeskusten toiminta on asianmukaista. Niillä varmistetaan, että (voittoa tavoittelevien vastaanottokeskusten tapauksessa) liiketoiminnalliset edut eivät mene lasten suojelun edelle. Euroopan turvapaikka-asioiden tukivirasto julkaisee vuonna 2017 jäsenvaltiota tukeakseen erityisohjeita ilman huoltajaa olevien lasten aineellisia vastaanotto-olosuhteita koskevista toimintasäännöistä ja indikaattoreista. Nämä ohjeet täydentävät vastaanotto-olosuhteista viime vuonna annettuja ohjeita, jotka koskevat kaikkia turvapaikanhakijoita.

³³ Etenkin hyödyntämällä hätätilanteen tukivälinettä: http://ec.europa.eu/echo/what-we-do/humanitarian-aid/emergency-support-within-eu_en.

³⁴ Kuten kansainvälistä suojelua hakevien henkilöiden vastaanottoa jäsenvaltioissa koskevista vaatimuksista annetun direktiivin 2013/33/EU (uudelleenlaadittu teksti) (EUVL L 180, 29.6.2013, s. 96–116) 24 artiklassa todetaan.

³⁵ <http://www.refworld.org/docid/4c3acd162.html>.

³⁶ Ks. kansainvälistä suojelua hakevien henkilöiden vastaanottoa jäsenvaltioissa koskevista vaatimuksista annetun direktiivin 2013/33/EU (uudelleenlaadittu teksti) (EUVL L 180, 29.6.2013, s. 96–116) 11 artikla, tausta-asiakirjat, säilöönottoa koskevat UNHCR:n säännöt sekä ”Alternatives to detention”, kohdat 84–88. http://ec.europa.eu/newsroom/document.cfm?doc_id=42359.

Keskeiset toimet:

Vuodesta 2017 alkaen jäsenvaltioiden olisi komission ja EU:n virastojen tuella

- varmistettava, että lasten haavoittuvuudesta ja tarpeista tehdään yksilöllinen sukupuoli- ja ikänäkökohdat huomioon ottava arviointi lasten saapuessa maahan ja että tämä arviointi otetaan huomioon kaikissa myöhemmissä menettelyissä;
- varmistettava, että kaikki lapset pääsevät nopeasti terveydenhuollon (myös ehkäisevän hoidon) ja psykososiaalisen tuen piiriin samoin kuin osallistavan virallisen koulutuksen piiriin lapsen ja/tai hänen vanhempiansa asemasta riippumatta;
- varmistettava, että ilman huoltajaa oleville lapsille on tarjolla useita vaihtoehtoisia sijoituspaikkoja, mukaan lukien sijoitus sijaisperheeseen tai muuhun perhemäiseen yhteisöön;
- varmistettava lastensuojelupolitiikan noudattaminen kaikissa laitoksissa, jotka vastaanottavat lapsia, esimerkiksi nimittämällä lastensuojelusta vastaava henkilö;
- varmistettava, että maahantulijalasten hallinnolliselle säilöönnotolle on olemassa toteuttamiskelpoisia vaihtoehtoja, ja seurattava niiden saatavuutta;
- varmistettava, että on olemassa asianmukainen ja tehokas järjestelmä, jolla seurataan maahantulijalasten vastaanottoa;
- hyödynnettävä täysimääräisesti Euroopan turvapaikka-asioiden tukiviraston tulevia ohjeita ilman huoltajaa olevien lasten vastaanotto-olosuhteita koskevista toimintasäännöistä ja indikaattoreista.

5. ASEMAN MÄÄRITTÄMISTÄ KOSKEVIEN MENETTELYJEN NOPEAN KÄYNNISTYMISEN JA MENETTELYTAKEIDEN SOVELTAMISEN VARMISTAMINEN

Kaikkiin Euroopan unionin alueella oleviin lapsiin on sovellettava **asianmukaisia takeita**, myös kaikissa turvapaikka- ja palauttamismenettelyn vaiheissa. Lukuisia keskeisiä suojelutoimenpiteitä, jotka koskevat erityisesti tiedonsaantioikeutta, oikeudellista edustusta ja edunvalvontaa, oikeutta tulla kuulluksi, oikeutta tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin sekä monitieteellistä ja ihmisoikeuksia kunnioittavaa iän määrittämistä, on tehostettava.

Lapsen etua valvovilla edustajilla on ratkaiseva asema sen varmistamisessa, että voidaan taata kaikkien ilman huoltajaa olevien lasten, myös niiden, jotka eivät hae turvapaikkaa, oikeudet ja suojata heidän etunsa. He voivat auttaa voittamaan lapsen luottamuksen ja varmistamaan lapsen hyvinvoinnin ja kotoutumisen yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Edustajat voivat myös auttaa estämään lasten katoamisen tai joutumisen ihmiskaupan uhreiksi. Joissakin jäsenvaltioissa on tällä hetkellä merkittäviä puutteita edunvalvontajärjestelmien toiminnassa, erityisesti riittävän pätevien edustajien saatavuuden ja heidän nimittämisenopeutensa suhteen. Tarvittaessa olisi vahvistettava edunvalvontalaitoksia. Edustajia on rekrytoitava riittävästi ja nopeammin ja heillä on oltava paremmat edellytykset tehtäviensä hoitamiseksi. Lisäksi on tarpeen kehittää ja vaihtaa hyviä käytäntöjä ja ohjeita edustajien ja edunvalvontaviranomaisten kesken jäsenvaltioissa. Tämän vuoksi vuonna 2017 luodaan Euroopan edunvalvontaverkosto.

Komission vuonna 2016 tekemissä ehdotuksissa **Euroopan yhteisen turvapaikkajärjestelmän** uudistamiseksi tunnustetaan ilman huoltajaa olevien lasten edustajien merkittävä rooli ja myös pyritään vahvistamaan lapsiin sovellettavia erityistakeita³⁷. Ehdotetun turvapaikkamenettelyasetuksen³⁸ tarkoituksena on vahvistaa jäsenvaltioiden

³⁷ Ks. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1620_fi.htm ja http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2433_fi.htm.

³⁸ COM(2016) 467 final.

edunvalvontajärjestelmiä, kun taas uudella Dublin-asetuksella³⁹ pyritään varmistamaan, että lapsen tekemän kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelystä vastuussa oleva jäsenvaltio määritetään nopeasti.

Iänmäärittäminen koskevat menetelmät ja menettelyt vaihtelevat paljon jäsenvaltioiden välillä, ja ne eivät aina ole Euroopan turvapaikka-asoiden tukiviraston suositusten ja kehittyvän käytännön mukaisia. Esimerkiksi saatetaan tehdä tarpeettomia iänmäärittäyksiä ja toisinaan käytetään invasiivisia menetelmiä. Lisäksi edustajat nimitetään usein vasta iänmäärittäyksen jälkeen, ja joskus ikää koskevat kiistat johtavat lasten säilöönottoon. Joissain tapauksissa lasten odotetaan maksavan itse kulut, jos he kiistävät iänmäärittäyksen. Kun on epäilyjä siitä, onko henkilö alle 18 vuotta, tarvitaan luotettavat, monitieteelliset iänmäärittämenetelmät, jotka ovat täysin EU:n lainsäädännössä säädettyjen iänmäärittäykseen liittyvien oikeudellisten takeiden mukaiset. Jos tulokset ovat epäselvät, henkilön olisi EU:n lainsäädännön mukaisesti oletettava olevan alaikäinen ja hänet olisi vapautettava epäilyistä⁴⁰. Euroopan turvapaikka-asoiden tukivirasto päivittää iänmäärittäsohjeensa vuonna 2017.

Kuten edellä mainittiin, **perheenjäsenten jäljittämistä ja perheenyhdistämistä ja perheen yhtenäisyyttä koskevat menettelyt** ovat usein pitkiä tai ne aloitetaan liian myöhään. Tällaiset menettelyt olisi suoritettava riippumatta siitä, mikä lapsen oikeudellinen asema on, ja lastensuojelusta vastaavan henkilön tai lapsen edustajan, kun sellainen on nimitetty, olisi osallistuttava menettelyihin. Turvapaikanhakijoiden tapauksessa perheen yhtenäisyyttä koskeviin Dublin-asetuksen säännöksiin perustuvia siirtoja käytetään liian vähän ja toisinaan niiden täytäntöönpano vie useita kuukausia. Olisi toteutettava yhteisiä toimia perheenyhdistämenettelyjen nopeuttamiseksi. Näissä toimissa olisi asetettava etusijalle ilman huoltajaa olevat ja perheestään eroon joutuneet lapset. Kun lapsia siirretään yli rajojen Euroopan unionissa joko Dublin-asetuksen mukaisesti tai muutoin, lapsen hyvinvoinnista kussakin jäsenvaltiossa vastuussa olevien viranomaisten tiivis yhteistyö on olennaisen tärkeää. Jäsenvaltioiden olisi hyödynnettävä täysimääräisesti olemassa olevia yhteistyökanavia, esimerkiksi Bryssel II a -asetuksessa⁴¹ säädettyjen keskusviranomaisten välityksellä.

Toisinaan **turvapaikkahakemuksen käsittely ja muut lapsia koskevat menettelyt** kestävät pitkään. Lasten aseman määrittelyä koskevat menettelyt olisi asetettava etusijalle (kiireellisyysperiaate) Euroopan neuvoston esittämien lapsiystävällisen oikeuden suuntaviivojen⁴² mukaisesti.

Italiasta ja Kreikasta tehtävien turvapaikanhakijoiden sisäisten siirtojen tarkoituksena ei ole pelkästään näihin jäsenvaltioihin kohdistuvien paineiden lievittäminen vaan myös sen varmistaminen, että siirretyt henkilöt pääsevät nopeasti turvapaikkamenettelyyn. **Sisäisiä siirtoja koskevien neuvoston päätösten**⁴³ mukaan jäsenvaltioiden olisi ensisijaisesti pyrittävä siirtämään haavoittuvassa asemassa olevat henkilöt, esimerkiksi ilman huoltajaa olevat lapset ja muut erityisen haavoittuvassa asemassa olevat lapset. Joulukuussa 2016 Eurooppa-neuvosto kehotti jäsenvaltioita

³⁹ COM(2016) 270 final.

⁴⁰ Turvapaikkaa hakevien maahantulijalasten osalta tämä vahvistetaan kansainvälisen suojelun myöntämistä tai poistamista koskevista yhteisistä menettelyistä annetussa direktiivissä 2013/32/EU (EUVL L 180, 29.6.2013, s. 60–95). Ks. myös ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta annetun direktiivin 2011/36/EU 13 artiklan 2 kohta (EUVL L 101, 15.4.2011, s. 1–11).

⁴¹ Asetus (EY) N:o 2201/2003 tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevista asioista (EUVL L 338, 23.12.2003, s. 1–29).

⁴² Turvapaikkamenettelydirektiivin 31 artiklan 7 kohdan b alakohdan ja Euroopan neuvoston lapsiystävällisen oikeuden suuntaviivojen mukaisesti: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016804b2cf3.

⁴³ Neuvoston päätös (EU) 2015/1523, annettu 14 päivänä syyskuuta 2015, Italian ja Kreikan hyväksi toteutettavien kansainvälistä suojelua koskevien väliaikaisten toimenpiteiden käyttöön ottamisesta, ja neuvoston päätös (EU) 2015/1601, annettu 22 päivänä syyskuuta 2015, Italian ja Kreikan hyväksi toteutettavien kansainvälistä suojelua koskevien väliaikaisten toimenpiteiden käyttöön ottamisesta.

tehostamaan toimiaan sisäisten siirtojen nopeuttamiseksi, erityisesti ilman huoltajaa olevien lasten osalta.⁴⁴ Komission toistuvista kehotuksista huolimatta 2. huhtikuuta 2017 ainoastaan 341 ilman huoltajaa olevaa tai perheestään eroon joutunutta lasta oli siirretty Kreikasta. Italiasta on siirretty vain yksi perheestään eroon joutunut lapsi, koska viranomaiset eivät ole vielä kehittäneet erityistä menettelyä ilman huoltajaa olevien lasten sisäisiä siirtoja varten.⁴⁵ On erittäin tärkeää, että jäsenvaltiot tehostavat lupauksensa täytäntöönpanoa erityisesti ilman huoltajaa olevien ja perheestään eroon joutuneiden lasten tapauksessa.

Keskeiset toimet:

Vuonna 2017 komissio ja EU:n virastot

- perustavat Euroopan edunvalvontaverkoston, jonka tarkoituksena on kehittää ja vaihtaa hyviä käytäntöjä ja ohjeita edunvalvontakysymyksistä yhteistyössä Euroopan edunvalvontalaitosten verkoston kanssa;
- Euroopan turvapaikka-asioiden tukivirasto päivittää iänmäärittämissä ohjeensa.

Jäsenvaltioiden olisi komission ja EU:n virastojen tuella

- vahvistettava edunvalvontaviranomaista/-laitosta sen varmistamiseksi, että kaikille ilman huoltajaa oleville lapsille osoitetaan nopeasti edustaja;
- pantava täytäntöön luotettavat, monitieteelliset iänmäärittämissämenettelyt, jotka eivät ole invasiivisia;
- varmistettava nopea ja tehokas perheenjäsenen jäljittäminen sekä EU:n sisällä että sen ulkopuolella hyödyntämällä täysimääräisesti nykyisiä rajat ylittäviä yhteistyökanavia;
- asetettava etusijalle lapsia koskevien tapausten (esim. turvapaikkahakemusten) käsittely kiireellisyysperiaatteen mukaisesti;
- asetettava etusijalle ilman huoltajaa olevien lasten siirtäminen Kreikasta ja Italiasta.

6. KESTÄVIEN RATKAISUJEN VARMISTAMINEN

Kestävät ratkaisut ovat ratkaisevan tärkeitä, jotta kaikkien lasten tilanne normalisoituu ja vakiintuu pitkällä aikavälillä. Kestäviä ratkaisuja etsittäessä olisi tarkasteltava kaikkia vaihtoehtoja, kuten kotouttamista jäsenvaltioon, palauttamista lähtömaahan, uudelleensijoittamista kolmanteen maahan tai yhdistämistä kolmannessa maassa olevien perheenjäsenen kanssa. On olennaisen tärkeää, että kaikissa tapauksissa tehdään perusteellinen **etujen määrittäminen**.⁴⁶

Olisi vahvistettava selkeät säännöt, jotka koskevat sellaisten lasten oikeudellista asemaa, joille ei myönnetä turvapaikkaa mutta joita ei palauteta lähtömaahansa⁴⁷. Jäsenvaltioiden olisi otettava käyttöön menettelyjä ja prosesseja, joiden avulla voidaan löytää kestäviä ratkaisuja yksilötasolla. Niiden olisi myös määriteltävä selvästi arviointiin osallistuvien tehtävät ja velvollisuudet, jotta vältetään se, että lasten oikeudellinen asema on pitkään epäselvä. **Pääsy koulutuksen, terveydenhuollon ja psykososiaalisen tuen piiriin** olisi myös varmistettava odotettaessa pysyvän ratkaisun määrittämistä. Lisäksi jäsenvaltioiden olisi pyrittävä varmistamaan, että lapset, joita ei palauteta, erityisesti ne lapset, jotka ovat asuneet maassa tietyn ajan, pääsevät pakolaisaseman määrittämistä koskevaan menettelyyn ja heidän oleskeluoikeudestaan tehdään päätös.

⁴⁴ http://www.consilium.europa.eu/fi/meetings/european-council/2016/12/20161215-euco-conclusions-final_pdf/.

⁴⁵ COM(2017) 212 final.

⁴⁶ Ks. asiakirja http://www.connectproject.eu/PDF/CONNECT-EU_Reference.pdf (s. 59), jossa esitetään katsaus kestäviä ratkaisuja koskeviin EU:n säännöksiin.

⁴⁷ Palauttamista koskevan, 7. maaliskuuta 2017 annetun suosituksen 13 kohdan mukaisesti (COM(2017) 1600 final).

Lasten **varhainen kotouttaminen** on ratkaisevan tärkeää, jotta voidaan tukea heidän kehitystään aikuisuuteen asti. Se on yhteiskunnallinen investointi ja merkittävä sosiaalista yhteenkuuluvuutta koko Euroopassa edistävä tekijä. Lasten kotouttaminen mahdollisimman varhain yleisin ja kohdennetuin toimenpitein on tärkeää myös mahdollisen rikollisen toiminnan ja radikalisoitumiselle altistumisen riskien pienentämiseksi⁴⁸. Radikalisoitumisen torjunnan verkosto tarkastelee käytettävissä olevia toiminta- ja lähestymistapoja sellaisten lasten tukemiseksi ja suojelemiseksi, jotka ovat saattaneet traumatisoitua ja voivat olla alttiita radikalisoitumiselle⁴⁹. Lisäksi jatketaan toimia, joilla edistetään myönteistä lähestymistapaa monimuotoisuuteen ja torjutaan maahantulijalapsiin kohdistuvaa rasismia, muukalaisvihaa ja erityisesti vihapuhetta.

Kun otetaan huomioon, että hiljattain saapuneet lapset eivät ehkä ole vielä kyenneet hankkimaan riittäviä taitoja ja valmiuksia voidakseen integroitua täysimääräisesti ja aktiivisesti yhteiskuntaan, erityisesti siirtyäkseen jatkokoulutukseen tai työmarkkinoille, lapsille olisi tällä siirtymäkaudella annettava neuvontaa, tukea ja mahdollisuuksia yleissivistävään ja ammatilliseen jatkokoulutukseen. Lisäksi, kuten niiden lastenkodissa olevien lasten tapauksessa, jotka ovat EU:n kansalaisia, on oltava mekanismeja ja menettelyjä, joilla autetaan lastenkodissa olevia maahantulijalapsia valmistautumaan aikuisuuteen ja lastenkodista lähtöön.

Komissio edistää jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä tällä alalla helpottamalla hyvien käytäntöjen vaihtoa⁵⁰ ja myöntämällä taloudellista tukea kaikkien maahantulijalasten, myös ilman huoltajaa olevien lasten, kotouttamista koskeville pilottihankkeille. Ilman huoltajaa olevien lasten kotouttaminen on yksi turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston (AMIF) ensisijaisista tavoitteista vuosina 2014–2020. Kolmansien maiden kansalaisten kotouttamista koskevan toimintasuunnitelman⁵¹ ja neuvoston joulukuussa 2016 antamien päätelmien⁵² mukaisesti tähän asti toteutettuihin keskeisiin toimiin kuuluu eri politiikan alojen ehdotuspyyntöjä, joissa kotouttaminen on ensisijainen prioriteetti.

Jäsenvaltioiden kotouttamispolitiikat kuvastavat niiden erilaisia yhteiskunnallisia ja taloudellisia taustoja ja edellytyksiä. **Nopea ja tosiasiallinen pääsy osallistavan virallisen koulutuksen**, myös varhaiskasvatukseen, piiriin on yksi tärkeimmistä ja tehokkaimmista keinoista edistää lasten kotoutumista sekä heidän kielitaitoaan, sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja keskinäistä ymmärtämystä. Opettajille annettava koulutus, joka valmistelee heitä työskentelemään taustoiltaan erilaisten lasten parissa, on keskeinen tekijä kotouttamisen kannalta. On myös tärkeää kiinnittää huomiota sosiaalistamisen muihin puoliin, muun muassa urheilu- ja vapaa-ajan toimintaan. Kaikkien lasten on voitava päästä koulutuksen ja sellaisten toimenpiteiden piiriin, jotka ovat välttämättömiä koulutukseen pääsyn varmistamiseksi (esim. kieliopetus), vaikka heidät palautettaisiin myöhemmin

⁴⁸ Neuvoston 3. marraskuuta 2016 antamien päätelmien (13611/16) ja asiakirjan COM(2016) 379 final mukaisesti. Ks. myös Euroopan neuvoston 15. maaliskuuta 2016 antamassa raportissa ”Preventing the radicalisation of children by fighting the root causes” esitetyt tulokset ja Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen päätöslauselma 2103/2016.

⁴⁹ Ks. radikalisoitumisen torjunnan verkoston marraskuussa 2016 laatima keskusteluasiakirja konfliktialueilta palaavista lapsista (*RAN Issue Paper – Child returnees from conflict zones*), jossa esitetään ne erityishaasteet, joita liittyy riskiryhmiin kuuluvien lasten parissa työskentelyyn: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/ran-papers/docs/issue_paper_child_returnees_from_conflict_zones_112016_en.pdf ; ks. myös palaajia käsittelevässä radikalisoitumisen torjunnan verkoston konferenssissa kesäkuussa 2017 esitettävä tuleva palaajia koskeva käsikirja, johon sisältyy lapsia koskeva erityisluku.

⁵⁰ Ks. EU:n kotouttamisasioiden verkkosivusto <https://ec.europa.eu/migrant-integration/search?search=child+good+practices>.

⁵¹ COM(2016) 377 final.

⁵² <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15312-2016-INIT/fi/pdf>.

kolmanteen maahan. Koska riskinä on, että maahantulijalapsille järjestetään erillistä opetusta⁵³, pääsy osallistavan ja syrjimättömän koulutuksen piiriin on tärkeää lasten kotoutumiselle muilla elämänaloilla. **Varhainen terveydenhuollon saatavuus ja riittävä elintaso** ovat olennaisia seikkoja lasten kotouttamiseksi vastaanottavissa maissa. Elinolosuhteiden parantaminen ja toimenpiteet, joilla torjutaan lasten köyhyyttä ja varmistetaan terveydenhuollon (mielenterveyshuolto mukaan lukien) tarjoaminen, ovat ratkaisevan tärkeitä.⁵⁴

Jäsenvaltioiden olisi myös käytettävä nykyistä enemmän **uudelleensijoittamista ja muita laillisia keinoja** silloin kun on kyse lapsista, perheissään olevat lapset mukaan luettuina. Tässä yhteydessä olisi kiinnitettävä erityistä huomiota kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin. Ilman huoltajaa olevilla tai perheestään eroon joutuneilla lapsilla ja perheillä voi olla oikeus kiireelliseen uudelleensijoittamiseen jäsenvaltioiden kansallisten uudelleensijoittamisohjelmien kautta tai käynnissä olevien Euroopan uudelleensijoitusohjelmien nojalla, jotka perustettiin uudelleensijoittamisesta 20. heinäkuuta 2015 annetuilla päätelmillä⁵⁵ ja 18. maaliskuuta 2016 annetulla EU:n ja Turkin julkilausumalla. Ilman huoltajaa olevien tai perheestään eroon joutuneiden lasten uudelleensijoittamista edistetään taloudellisilla kannustimilla, jotka sisältyvät AMIF-asetuksen⁵⁶ nojalla perustettuun unionin uudelleensijoittamisohjelmaan. Komissio antoi 13. heinäkuuta 2016 ehdotuksen unionin uudelleensijoittamiskehyksen perustamista koskevaksi asetukseksi⁵⁷, jossa riskiryhmiin kuuluvat lapset ja nuoret luokitellaan haavoittuvassa asemassa oleviksi henkilöiksi, jotka voidaan hyväksyä uudelleensijoitettaviksi.

Jos se on heidän etunsa mukaista, lapset olisi **palautettava** lähtömaahansa tai perheenjäsenten luokse toiseen kolmanteen maahan. Lasten palauttamista lähtömaahansa koskevissa päätöksissä on noudatettava palauttamiskiellon periaatetta ja otettava huomioon lapsen etu ja niiden olisi perustuttava tapauskohtaiseen arviointiin ja oikeudenmukaiseen ja tehokkaaseen menettelyyn, jolla taataan lasten oikeus suojeluun ja syrjimättömyyteen. Erityisesti olisi asetettava etusijalle parempi yhteistyö lähtömaiden kanssa, muun muassa varmistamalla paremmat edellytykset perheenjäsenten jäljittämiseen ja uudelleenkotouttamiseen. Palauttamiskäsikirja⁵⁸ ja 7. maaliskuuta 2017 annettu komission suositus palauttamisten tuloksellisuuden lisäämisestä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/115/EY täytäntöönpanon yhteydessä⁵⁹ sisältävät lapsen etua koskevia erityisiä ohjeita. On tärkeää varmistaa, että palautettavat lapset pääsevät nopeasti asianmukaisten (uudelleen)kotouttamistoimien piiriin, sekä ennen lähtöä että lähtömaahansa tai muuhun kolmanteen maahan saapumisen jälkeen.

⁵³ Ks. perusoikeusviraston raportti ”Together in the EU – Promoting the participation of migrants and their descendants”. <http://fra.europa.eu/en/publication/2017/migrant-participation>.

⁵⁴ Maahantulijalapset ovat suuressa köyhyysriskissä, ja komission suosituksessa ”Investoidaan lapsiin – murretaan huono-osaisuuden kierre” edistettyä lähestymistapaa on aiheellista painottaa kotouttamisen yhteydessä uudelleen. EUVL L 59, 2.3.2013, s. 5–16.

⁵⁵ 11130/15.

⁵⁶ Asetus (EU) N:o 516/2014 turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston perustamisesta (EUVL L 150, 20.5.2014, s. 168–194).

⁵⁷ COM(2016) 468 final.

⁵⁸ https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/proposal-implementation-package/docs/return_handbook_fi.pdf.

⁵⁹ C(2017) 1600 final.

Keskeiset toimet:

Komissio aikoo vuonna 2017

- edistää lasten kotouttamista käytettävissä olevalla rahoituksella ja vaihtamalla hyviä käytäntöjä, jotka koskevat syrjimätöntä pääsyä julkisiin palveluihin ja kohdennettuihin ohjelmiin.

Jäsenvaltioiden olisi

- varmistettava lyhyen ajan kuluessa maahantulosta yhdenvertainen pääsy osallistavaan viralliseen koulutukseen ja varhaiskasvatukseen sekä laadittava ja toteutettava kohdennettuja ohjelmia sen tukemiseksi;
- varmistettava kaikille lapsille varhainen pääsy terveydenhuollon ja muiden keskeisten julkisten palvelujen piiriin;
- tarjottava tukea, jonka ansiosta aikuisuuteen siirtyvät (tai lastenkodista lähtevät) lapset pääsevät tarvitsemaansa koulutukseen;
- edistettävä sosiaalista osallisuutta kaikissa kotouttamistoimissa, esimerkiksi asettamalla etusijalle erottelematon seka-asuminen ja osallistava koulutus;
- lisättävä kansainvälistä suojelua tarvitsevien lasten uudelleensijoittamista Eurooppaan;
- varmistettava, että lähtömaahansa palautettavien lasten tarpeisiin vastataan toteuttamalla asianmukaisia toimenpiteitä perheenjäsenten jäljittämiseksi ja uudelleenkotouttamiseksi.

7. MONIALAISET TOIMET: LAPSEN EDUN KUNNIOITTAMINEN JA SEN TAKEET; TIETOJEN, TUTKIMUKSEN, KOULUTUKSEN JA RAHOITUKSEN TEHOKKAAMPI KÄYTTÖ

Lapsen etu on arvioitava ja otettava ensisijaisesti huomioon **kaikissa lasta koskevissa toimissa tai päätöksissä**⁶⁰. Tällä hetkellä useimpien jäsenvaltioiden lainsäädännössä ei kuitenkaan säädetä prosessista tämän vaatimuksen määrittelyä ja toteuttamista varten. Sama koskee kestävien ratkaisujen määrittelyä ilman huoltajaa oleville lapsille yksilöllisen ja monialaisen arvioinnin perusteella. Kansallisessa lainsäädännössä ei myöskään määritellä aina selvästi lapsen etua valvovan edustajan roolia tässä yhteydessä. On tärkeää, että Euroopan unioni antaa tästä aiheesta lisäohjeita, jotka perustuvat kansainvälisiin standardeihin. Silloin kun etsitään lapselle sopivinta kestävä ratkaisua, lapsen edun perusteelliseen määrittämiseen pitäisi sisältyä ylimääräisiä menettelytakeita, koska tällä päätöksellä on valtava vaikutus lapsen tulevaisuuteen.⁶¹

Myös kohdennettu tutkimus voi olla hyödyllistä. Horisontti 2020 -ohjelmassa, joka on EU:n tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelma, tehdään tutkimusta siitä, miten maahantulijalasten kotoutumista voidaan edistää EU:n koulutusjärjestelmissä.

Lapsille on tiedotettava lapsen huomioon ottavalla ja lapsen ikätasolle ja asiayhteyteen sopivalla tavalla heidän oikeuksistaan, menettelyistä ja saatavilla olevista lastensuojelupalveluista. Tarvitaan lisätoimia puutteiden korjaamiseksi, ja erilaiset tiedotusmenetelmät ovat tarpeen lasten tarpeisiin vastaamiseksi. Kulttuurivälittäjät ja tulkit ovat osoittautuneet hyödyllisiksi tässä yhteydessä.

⁶⁰ YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 14; http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2015/03/CRC_C_GC_14_julkaisu.pdf; menettelytakeet jaksossa V. UNHCR:n lapsen etua koskeva ohjeasiakirja ”Safe and Sound”, 2014: <http://www.refworld.org/docid/5423da264.html>; edun määrittämistä koskevat ohjeet vuodelta 2012: (<http://www.unhcr.org/4566b16b2.pdf>) ja UNHCR:n / International Rescue Committeeen ”Field Handbook” -käsikirja (<http://www.refworld.org/pdfid/4e4a57d02.pdf>).

⁶¹ Dublin III -asetuksen 6 artiklan 1 kohta, Eurodac-asetuksen johdanto-osan 35 kappale, uudelleenlaaditun turvapaikkamenettelydirektiivin johdanto-osan 33 kappale, uudelleenlaaditun aseman määrittelyä koskevan direktiivin johdanto-osan 18 kappale ja vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin johdanto-osan 9 kappale ja 23 artiklan 2 kohta.

Euroopan unioni on lisännyt **toiminnallista tukeaan** jäsenvaltioille koulutuksen, tiedonkeruun, rahoituksen ja parhaiden käytäntöjen vaihdon muodossa. Se jatkaa tätä toimintaa tukeakseen kaikkien tässä tiedonannossa esitettyjen toimien toteuttamista.

Lasten parissa ja hyväksi työskentelevillä henkilöillä (esimerkiksi rajavartijoilla, vastaanottokeskusten työntekijöillä, edustajilla) ei aina ole asianmukaista **koulutusta lastensuojelusta**, lasten oikeuksista ja lasten kanssa kommunikoinnista sukupuolen, iän ja asiayhteyden kannalta asianmukaisella tavalla. Resurssien kohdentaminen koulutukseen olisi asetettava etusijalle. Vuonna 2017 asiaankuuluvat EU:n virastot lisäävät lastensuojelua muuttoliikkeen yhteydessä koskevalle koulutukselle antamaansa tukea ja koulutuksen määrää.

Maahantulijalapsia koskevat tiedot ovat edelleen erittäin hajanaisia, niitä ei ole aina eritelty ikäryhmän ja sukupuolen mukaan, ja ne eivät aina ole vertailukelpoisia. Tämän vuoksi lapset ja heidän tarpeensa ovat ”näkymättömiä”. Lisäksi ei ole tarkkaa tietoa niiden (ilman huoltajaa olevien) lasten lukumäärästä, jotka katoavat tai karkaavat vastaanottotiloista tai sijoituspaikoista.⁶² Ainoastaan turvapaikkaa hakevien lasten lukumäärästä kerätään tietoja koordinoitulla tavalla. Tarvitaan yksityiskohtaisempia tietoja kaikista maahantulijalapsista politiikan kehittämisen pohjaksi ja jotta voitaisiin kohdentaa tukipalvelut paremmin ja laatia varasuunnitelmia⁶³. Tämä vastaa pakolaisista ja muuttajista 19. syyskuuta 2016 annetussa New Yorkin julkilausumassa⁶⁴ esitettyä sitoumusta. Tätä varten komission muuttoliikettä ja väestörakennetta koskeva tietokeskus (*Knowledge Centre on Migration and Demography*) laatii tietokannan maahantulijalapsista⁶⁵. Komissio käynnistää myös vuoden 2017 loppuun mennessä kuulemisen, joka koskee EU:n tasolla muun muassa muuttoliiketilastoasetuksen⁶⁶ ja vuoden 2011 suuntaviivojen^{67,68} perusteella toteutettavan lapsia ja muuttoliikettä koskevan nykyisen tiedonkeruun mahdollista parantamista. Tavoitteena on parantaa näiden tietojen kattavuutta, saatavuutta ja jaottelutasoa.

EU:n rahoituksella edistetään lasten suojelemista muuttoliikkeen yhteydessä ja tuetaan **yhdenmukaisia lastensuojelujärjestelmiä**. Lasten kasvava osuus maahanmuuttajien kokonaismäärässä edellyttää kuitenkin myös sitä, että lasten tarpeet asetetaan ilmiön laajuuden mukaisesti etusijalle AMIF-rahaston ja sisäisen turvallisuuden rahaston mukaisissa jäsenvaltioiden kansallisissa ohjelmissa. Suojelu on otettu osaksi hätätilanteen tukivälineen kautta tuettuja hätätoimia. Muita EU:n rahastoja ja ohjelmia olisi käytettävä enemmän vastaanoton, kotouttamisen ja koulutuksen tukemiseksi ja menettelytakeiden saatavuuden parantamiseksi. Tällaisia ovat muun muassa Euroopan rakenne- ja investointirahastot, kuten Euroopan sosiaalirahasto, Euroopan aluekehitysrahasto ja vähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahasto, työllisyyttä ja sosiaalista innovointia koskeva Euroopan unionin ohjelma (EaSI) ja perusoikeus-, tasa-arvo- ja

⁶² Vuonna 2013 tehdyssä komission tutkimuksessa, joka koski kadonneita lapsia Euroopan unionissa (*Missing children in the European Union: Mapping, data collection and statistics*), annettiin tietoja ilman huoltajaa olevista kadonneista lapsista 12 jäsenvaltiossa. http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/missing_children_study_2013_en.pdf.

⁶³ Esimerkiksi kansainvälistä suojelua koskevien pyyntöjen peruutukset, käsiteltävinä olevat tapaukset, aseman myöntämistä tai peruuttamista koskevat päätökset ja Dublin-asetuksen mukaiset siirrot.

⁶⁴ <https://refugeemigrants.un.org/declaration> – Section II Commitments that apply both to refugees and migrants, kohta 40.

⁶⁵ <https://ec.europa.eu/jrc/en/migration-and-demography>.

⁶⁶ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32009R0223>. Asetus (EY) N:o 223/2009 Euroopan tilastoista sekä salassapidettävien tilastotietojen luovuttamisesta Euroopan yhteisöjen tilastotoimistolle annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY, Euratom) N:o 1101/2008, yhteisön tilastoista annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 322/97 ja Euroopan yhteisöjen tilasto-ohjelmakomitean perustamisesta tehdyn neuvoston päätöksen 89/382/ETY, Euratom kumoamisesta (EUVL L 87, 31.3.2009, s. 164–173).

⁶⁷ Eurostat: Muista syistä myönnetty oleskeluluvat syyn, voimassaolon keston ja kansalaisuuden mukaan luokiteltuina: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_resoth.

Eurostat: Muista syistä myönnetty oleskeluluvat syyn, voimassaolon keston ja kansalaisuuden mukaan luokiteltuina: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_resoth.

kansalaisuusohjelma⁶⁹. Samanaikaisesti on tärkeää varmistaa, että tarvittavaan EU:n rahoitukseen liittyy lasten suojelua koskeva vaatimus, jotta lapsiin suorassa yhteydessä olevat järjestöt varmistavat, että niiden henkilöstön taustat on tarkastettu ja henkilöstö on pätevää ja että on käytössä raportointimenettelyt ja vastuuvastuuvelvollisuutta koskevat toimenpiteet.

Jäsenvaltioissa on runsaasti tietoa ja **hyviä käytäntöjä**, jotka koskevat maahantulijalasten suojelemista. Nämä tiedot ja hyvät käytännöt on jaettava paikallisella ja kansallisella tasolla.

Lopuksi komissio huolehtii EU:n oikeuden kaikkien merkityksellisten säännösten noudattamisen tiiviistä seurannasta, erityisesti perusoikeuksiin liittyvien velvoitteiden ja lapsen oikeuksiin liittyvien takeiden osalta⁷⁰.

Keskeiset toimet:

Vuonna/vuodesta 2017 komissio ja EU:n virastot

- tarjoavat lisää koulutusta, ohjausta ja välineitä, jotka koskevat lapsen edun arviointia;
- käynnistävät kuulemisen mahdollisista parannuksista EU:n tasolla muun muassa muuttoliiketilastoasetuksen ja vuoden 2011 suuntaviivojen perusteella toteutettavaan maahantulijalapsia koskevaan nykyiseen tiedonkeruuseen, ja komission muuttoliikettä ja väestörakennetta koskeva tietokeskus laatii tietokannan maahantulijalapsista;
- vaativat, että lapsiin suoraan yhteydessä olevilla järjestöillä on käytössä sisäinen lastensuojelupolitiikka, jotta ne voisivat saada EU:n rahoitusta;
- keräävät ja levittävät sähköisen tietokannan välityksellä hyviä käytäntöjä, jotka koskevat lasten suojelemista muuttoliikkeen yhteydessä.

Jäsenvaltioiden olisi

- varmistettava, että kaikille lapsille annetaan asiaankuuluvat tiedot heidän oikeuksistaan ja menettelyistä lapsiystävällisellä ja lapsen ikätasolle ja asiayhteyteen sopivalla tavalla;
- varmistettava, että maahantulijalasten kanssa – lasten saapumisesta EU:n rajoille heidän kotouttamiseen tai palauttamiseen asti – työskentelevillä henkilöillä on asianmukainen koulutus ja että tarvittaessa läsnä on lastensuojelun ammattilaisia;
- asetettava maahantulijalapsen etusijalle turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston ja sisäisen turvallisuuden rahaston kansallisissa ohjelmissa; käytettävä kaikkea muuta saatavilla olevaa täydentävää EU:n rahoitusta ja varmistettava, että rahoitettavilla järjestöillä on käytössä lastensuojelupolitiikka;
- parannettava eritellympien tietojen keruuta ja tilastojen laadintaa maahantulijalapsista.

8. PÄÄTELMÄT

Ilman huoltajaa olevia alaikäisiä koskevan toimintasuunnitelman (2010–2014) toteuttamisessa on edistytty, myös lasten suojelua muuttoliikkeen yhteydessä koskevan oikeudellisen kehityksen osalta, kuten esitetään tämän tiedonannon liitteenä olevassa komission yksiköiden valmisteluasiakirjassa. Jäsenvaltioissa on runsaasti tietoa ja hyviä käytäntöjä maahantulijalasten suojelemisesta. Näitä tietoja ja käytäntöjä olisi jaettava laajamittaisesti. **Kaikkien maahantulijalasten suojelua** on kuitenkin **tarpeen** edelleen parantaa toteuttamalla konkreettisia toimenpiteitä, jotta voidaan riittävällä tavalla vastata tämänhetkisiin haasteisiin.

⁶⁹ Lasten suojeluun muuttoliikkeen yhteydessä annettavaa EU:n rahoitusta koskeva tausta-asiakirja, lapsen oikeuksia käsittelevä eurooppalainen foorumi vuonna 2016. http://ec.europa.eu/newsroom/document.cfm?doc_id=19748.

⁷⁰ http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/acquis_rights_of_child.pdf.

Sen vuoksi tarvitaan tässä tiedonannossa esitettyjen keskeisten lyhyen aikavälin toimien toteuttamisen **määrätietoista, koordinoitua ja yhteistä seurantaa EU:n tasolla sekä kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla** ja tarvittaessa yhteistyössä kansalaisyhteiskunnan ja kansainvälisten järjestöjen kanssa. Lainsäätäjien nopeasti antama hyväksyntä vireillä oleville Euroopan yhteisen turvapaikkajärjestelmän uudistamista koskeville ehdotuksille, joihin sisältyy useita säännöksiä, joiden erityistavoitteena on parantaa lasten ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden suojelua, parantaisi entisestään lasten oikeuksien suojelua muuttoliikkeen yhteydessä. Uudet säännökset on tämän jälkeen pantava nopeasti täytäntöön jäsenvaltioissa.

Jäsenvaltiot ovat eturintamassa varmistamassa, että lapsia suojellaan muuttoliikkeen yhteydessä, ja komissio tukee niitä tässä tiedonannossa esitetyillä toimilla, muun muassa lisäämällä koulutusta, ohjausta, toiminnallista tukea ja rahoitusta. Myös EU:n virastojen välistä yhteistyötä tehostetaan samoin kuin yhteistyötä kansallisten viranomaisten, Yhdistyneiden kansakuntien järjestöjen ja alalla toimivien kansalaisjärjestöjen kanssa. Komissio seuraa tiiviisti tässä tiedonannossa esitettyjen toimien toteuttamista ja raportoi säännöllisesti Euroopan parlamentille ja neuvostolle.